

LECTIO DIVINA SEGÉDANYAG

a szentmise evangéliumi szakaszához

Mk 10, 46-52

Évközi 30. vasárnap („B” év)

Mester, add, hogy lássak!

PÉCSI EGYHÁZMEGYE

„REMÉNYT ÉS JÖVŐT ADOK NEKTEK”
(JEREMIÁS 29,11)

+ EVANGÉLIUM Szent Márk könyvéből

Mester, add, hogy lássak!

Abban az időben tanítványaival Jézus Jerikóba érkezett. Amikor tanítványainak és nagy tömegnek a kíséretében elhagyta Jerikót, egy vak koldus, Timeus fia, Bartimeus ott ült az útszélen. Hallva, hogy a názáreti Jézus közeledik, elkezdett kiáltozni: „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!” Többen szóltak neki, hogy hallgasson, de ő annál hangosabban kiáltotta: „Dávid fia, könyörülj rajtam!”

Jézus megállt és így szólt: „Hívjátok ide!” Odaszóltak a vaknak: „Bátorság! Gyere, téged hív!” Az eldobta köntösét, felugrott és odament Jézushoz. Jézus megkérdezte: „Mit akarsz, mit tegyek veled?” A vak ezt felelte: „Mester, hogy lássak.” Jézus erre így szólt hozzá: „Menj, a hited megmentett téged.” Az pedig nyomban visszanyerte látását, és követte őt az úton.

1. LECTIO – OLVASÁS

1.1. GÖRÖG SZÖVEG SZÓ SZERINTI FORDÍTÁSA

46 Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχὼ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτιμαῖος τυφλὸς προσαίτης ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν.

És megérkeznek Jerikóba. És amikor jókora tömeggel és a tanítványaival együtt kimegy Jerikóból, Timeus fia: Bartimeus, egy vak koldus ült az út mentén.

47 καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνὸς ἐστὶν ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· Υἱὲ Δαυὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

És hallva, hogy a názáreti Jézus az, elkezdte kiabálni és mondani: „Jézus, Dávid Fia, irgalmazz nekem!”

48 καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραζεν· Υἱὲ Δαυὶδ, ἐλέησόν με.

És sokan keményen felszólították őt arra, hogy hallgasson el. De az még sokkal jobban kiabált: „Dávid Fia, irgalmazz nekem!”

49 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Φωνήσατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ· Θάρσει, ἔγειρε, φωνεῖ σε.

És megállva Jézus mondta: „Hívjátok őt!” És hívják a vakot mondva neki: „Bízzál, kelj fel! Hív téged.”

50 ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

Az pedig eldobva a felsőruháját felugorva Jézushoz ment.

51 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· Ραββουνι, ἵνα ἀναβλέψω.

És feelve neki Jézus mondta: „Mit akarsz, hogy tegyek meg veled?” A vak pedig mondta neki: „Mesterem, hogy újra lássak.”

52 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ὑπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.

És Jézus mondta neki: „Menj, a hited megszabadított téged!” És rögtön visszanyerte a látását, és követte őt az úton.

1.2. NOVA VULGATA ÉS MAGYAR FORDÍTÁSOK

NOVA VULGATA

Szent István Társulat fordítása

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat fordítása

Békés-Dalos Újszövetségi Szentírás

Károli Gáspár revideált fordítása

Simon Tamás László O.S.B. Újszövetség-fordítása

46 ET VENIUNT IERICHUM. ET PROFICISCENTE EO DE IERICO ET DISCIPULIS EIUS ET PLURIMA MULTITUDINE, FILIUS TIMAEI BARTIMAEUS CAECUS SEDEBAT IUXTA VIAM MENDICANS.

⁴⁶ Közben Jerikóba értek. Amikor Jerikót tanítványainak és nagy tömegnek a kíséretében elhagyta, egy vak koldus, Timeus fia, Bartimeus ott ült az útszélen kéregetve.

⁴⁶ Ezután megérkeztek Jerikóba. Amikor kiment Jerikóból tanítványaival és a nagy sokasággal, a vak Bartimeus, Timeus fia az útfélen ült és kéregetett.

⁴⁶ *Közben Jerikóba érkeztek. Jerikót tanítványai és nagy tömeg kíséretében hagyta el. Útjuk mentén egy vak koldus, Bartimeus, Timeus fia üldögélt.*

⁴⁶ *És Jerikóba érkezének: és mikor ő és az ő tanítványai és nagy sokaság Jerikóból kimennek vala, a Timeus fia, a vak Bartimeus, ott üle az úton, koldulván.*

⁴⁶ Beértek Jerikóba. Amikor Jézus tanítványai és meglehetősen nagy tömeg kíséretében kifelé ment Jerikóból, egy vak koldus, Bartimeus, Timeus fia, ott ült az út mellett.

47 QUI CUM AUDISSET QUIA IESUS NAZARENUS EST, COEPIT CLAMARE ET DICERE: “FILI DAVID IESU, MISERERE MEI!”.

⁴⁷ Hallva, hogy a názáreti Jézus közeledik, elkezdett kiáltozni: "Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!"

⁴⁷ Amint meghallotta, hogy a Názáreti Jézus az, elkezdett kiáltozni: »Jézus, Dávid Fia! Könyörülj rajtam!«

⁴⁷ *Amikor meghallotta, hogy a názáreti Jézus jön arra, kiáltozni kezdett: „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!”*

⁴⁷ *És a mikor meghallá, hogy ez a Názáreti Jézus, kezde kiáltani, mondván: Jézus, Dávidnak Fia, könyörülj rajtam!*

⁴⁷ Amikor meghallotta, hogy a Názáreti Jézus az, így kezdett kiáltozni: – Dávid fia, Jézus, könyörülj rajtam!

48 ET COMMUNABANTUR EI MULTI, UT TACERET; AT ILLE MULTO MAGIS CLAMABAT: “FILI DAVID, MISERERE MEI!”.

⁴⁸ Többen csitították, hogy hallgasson. Ő annál hangosabban kiáltotta: "Dávid fia, könyörülj rajtam!"

⁴⁸ Sokan leintették őt, hogy hallgasson. Ő azonban annál jobban kiáltozott: »Dávid Fia! Könyörülj rajtam!«

⁴⁸ *Sokan csitították, hogy hallgasson el. Ő azonban annál jobban kiabált: „Dávid fia, könyörülj rajtam!”*

⁴⁸ *És sokan feddik vala őt, hogy hallgasson; de ő annál jobban kiáltja vala: Dávidnak Fia, könyörülj rajtam!*

⁴⁸ Sokan rászóltak, hogy hallgasson, ő azonban annál inkább kiáltozott: – Dávid fia, könyörülj rajtam!

⁴⁹ ET STANS IESUS DIXIT: “VOCATE ILLUM”. ET VOCANT CAECUM DICENTES EI: “ANIMAEQUIOR ESTO. SURGE, VOCAT TE”.

⁴⁹ Jézus megállt, és így szólt: "Hívjátok ide!" Odaszóltak a vaknak: "Bízzál, kelj fel, téged hív!"

⁴⁹ Jézus megállt és megparancsolta, hogy hívják őt eléje. Erre odahívták a vakot, ezekkel a szavakkal: »Bízzál! Kelj föl, hív téged!«

⁴⁹ *Jézus erre megállt: „Hívjátok ide”, mondta. Azok odaszóltak a vaknak: „Bátorság, kelj föl, téged hív.”*

⁴⁹ *Akkor Jézus megállván, monda, hogy hívják elő. És előhívják vala a vakot, mondván neki: Bízzál; kelj föl, hív tégedet.*

⁴⁹ Jézus megállt, és így szólt: – Hívjátok ide! Odahívták a vakot. – Bátorság! Kelj fel! Téged hív! – mondták neki.

⁵⁰ QUI, PROIECTO VESTIMENTO SUO, EXSILIENS VENIT AD IESUM.

⁵⁰ Az eldobta köntösét, felugrott, és odasietett Jézushoz.

⁵⁰ Mire az eldobta a felső ruháját, felugrott és odament hozzá.

⁵⁰ *Erre eldobta köpenyét, fölugrott és odasietett Jézushoz.*

⁵⁰ *Az pedig felső ruháját ledobván, és felkelvén, Jézushoz méne.*

⁵⁰ Ő pedig eldobta köpenyét, felugrott, és odament Jézushoz.

⁵¹ ET RESPONDENS EI IESUS DIXIT: “QUID VIS TIBI FACIAM?”. CAECUS AUTEM DIXIT EI: “RABBONI, UT VIDEAM”.

⁵¹ Jézus megkérdezte: "Mit tegyek veled?" "Mester - kérte a vak -, hogy lássak."

⁵¹ Jézus megszólította és megkérdezte: »Mit akarsz, mit cselekedjek neked?« A vak azt felelte neki: »Mester! Hogy lássak!«

⁵¹ *Jézus megkérdezte tőle: „Mit tegyek veled?” „Mester, kérte a vak, azt, hogy lássak.”*

⁵¹ *És felelvén Jézus, monda neki: Mit akarsz, hogy cselekedjem veled? A vak pedig monda neki: Mester, hogy lássak.*

⁵¹ Jézus megkérdezte tőle: – Mit akarsz, mit tegyek veled? – Rabbuni, hogy újra lássak! – felelte a vak. –

⁵² ET IESUS AIT ILLI: “VADE; FIDES TUA TE SALVUM FECIT”. ET CONFESTIM VIDIT ET SEQUEBATUR EUM IN VIA.

⁵² Jézus így szólt hozzá: "Menj, a hited meggyógyított." Nyomban visszakapta látását, és követte az úton.

⁵² Jézus erre azt mondta neki: »Menj, a hited meggyógyított téged.« Erre azonnal látni kezdett, és követte őt az úton.

⁵² *Jézus így szólt hozzá: „Menj, hited meggyógyított téged.” Azonnal visszanyerte látását és csatlakozott hozzá az útján.*

⁵² *Jézus pedig monda néki: Eredj el, a te hited megtartott téged. És azonnal megjött a szemévilága, és követi vala Jézust az úton.*

⁵² Menj, a hited meggyógyított! – mondta neki Jézus. Azonnal újra látott, és követte őt az úton.

1.3. BEHATÁROLÁS

Jézusnak a Jeruzsálemben vezető útja során a szent városba való bevonulása előtti, utolsó találkozásaként írja le Márk a vak koldus meggyógyítását. Jerikó és Bartimeus nevének megemlézése, illetve a gyógyítás leírása jól körülhatárolhatóvá teszi az epizódot, ami 10. fejezet végén a Mk 10,46-52 versek között helyezkedik el.

1.4. SZÓ SZERINTI ÜZENET

Márk ebben a szakaszban hangsúlyozni kívánja, hogy

– Jézus „Dávid Fia”, vagyis ő a Messiás, akiben beteljesült a Dávid királynak tett próféta ígéret (vö. 2Sám 7). Ő olyan király, aki könyörülettel és irgalommal fordul mindenki felé, különösen a legelesettebbek felé, ahogy Bartimeus esetében is látható. Ezt azzal is nyomatékosítja az evangélista, hogy a vak koldus megismétli ezt a szófordulatot: „Dávid Fia, irgalmazz nekem!”

– Jézus a Szabadító, akinek van hatalma arra, hogy a világ legmélyebb pontján, és legrégebb helyén: a Jerikóban élő vak Bartimeust vakságából felszabadítsa. Vagyis az Úr a legnyomorultabb helyzetből is ki tud szabadítani bárkit.

– Jézus a názáreti Jézus, aki Galileából zarándokol tanítványaival együtt Jeruzsálemben, ahol a kereszthalál és a feltámadás vár rá (Mk 8,31; Mk 9,30-32; Mk 10,32-34).

– Jézus a mesterek Mestere, akinek a szavait tettei hitelesítik. (Az arám „~Rabbouni” /hrabbúni/ megszólítás, amit az evangélista itt használ, a „rabbi” szó nyomatékosabb formája.)

– Jézus és az emberek közötti híd a hit. Az Úr akkor tud csodát tenni, ha látja a felé fordulóknak a nyitottságot, a hitet (vö. Mk 6,5-6).

– Bartimeus a hívó ember példája:

- Az evangélista nem beszél róla máshol az evangéliumában, ugyanakkor fontosnak tartja, hogy név szerint megnevezze őt, sőt édesapjának a nevét is közli. Ez által kiemeli őt a környezetéből.
- A szakasz elején Bartimeus ül az út mentén, és koldul (Mk 10,46), viszont az epizód végén a meggyógyított férfi útra kel, hogy Jézust kövesse (Mk 10,52). Ez a keretes szerkesztés nem csupán fizikai, hanem lelki változást is sejtet.
- A jerikói úton üldögélő vak koldus a legkiszolgáltatottabb emberek szimbóluma: nincs szinte semmije, rászorul az arra járók irgalmára. Valószínűleg másoktól is könyörületet kért sokszor.
- Jerikó a világ legmélyebb pontján fekvő, s egyben a legrégebb települése is. Ennek fényében Bartimeus alakja a történelem összes mély szegénységben, kiszolgáltatottságban élt, s élő emberének is a jelképévé válik.
- Nem tudjuk, hogy korábban találkozott-e Jézussal. Bizonyára a csodáinak a mások általi elbeszélése következtében született meg benne az a kezdeti hit, hogy felismerte Jézusban a Messiást (vö. Mt 11,2-6; Lk 4,18-21; Jn 9,32-33). S így, amikor meghallja, hogy a názáreti Jézus halad arra, bátran megvallja őt „Dávid Fiának”, vagyis a Megváltónak. Az ő esete is szépen igazolja azt, amit később a feltámadt Úr mond a hitetlenkedő Tamás apostolnak: „Boldog, aki nem lát, és mégis hisz” (Jn 20,29).
- Noha el akarják hallgattatni, ő kitart a hitvallásában, amit azzal is kifejez, hogy megismétli Jézusba vetett hitének hangos, másokat esetleg zavarba ejtő, megvallását. Az Urat megrendíti ez a kitartás, s magához hívatja a koldust. Itt is emberek közvetítése által jut el a hívó szó Bartimeushoz, aki engedelmeskedve rá bízta magát a Szó erejére, s eldobva hátrahagyja a vagyonát és biztonságát jelképező felső ruháját (vö. Kiv 22,26). Nem tárgyakba, hanem az Úrba veti a bizalmát.
- Elképzelhetjük, hogy egy nem látó embernek milyen nehéz lehet egy ismeretlen irányba elindulni, Bartimeus viszont felugrik, mindenét otthagya elindul a Szó irányába. Ezt azzal az elszánt bizalommal teszi, ahogy Péter apostol léphetett ki a bárkából a hullámzó tó színére, s haladt Mestere felé (Mt 14,28-29).
- Az első mondat, amit személyesen Jézustól hall, hogy mit tegyen vele az Úr. A koldus a názáreti Jézust Mesterének szólítja meg, amit az evangélista, megszakítva a görög elbeszélést, az eredeti nyelven: arámul közöl, ami még bensőségesebbé teszi a találkozás hangulatát.
- Bartimeus a látás ajándékát kéri Jézustól, s ezzel ismét megvallja az Úr messiási mivoltát, mert tudja, hogy vak embert meggyógyítani

egyedül csak a Megváltó képes (vö. Mt 11,2-6; Lk 4,18-21; Jn 9,32-33). E bizalom láttán, az Úr nem csupán a fizikai látást, hanem a hit még mélyebb, teljesebb látásmódját adja meg neki, ami a gyógyulására, s majd az üdvösségére szolgál.

- Az első arc, akire feltekinthet Bartimeus az az Istenembernek: Dávid Fiának, Isten Fiának az Arca. Az ő tekintete akkora hatással van az ismét látó koldusra, hogy nem marad ott az út szélén, hanem követi Jézust, aminek folyamatosságát az evangélista a folyamatos múlt idejű igealakokkal is hangsúlyozza.

Mindezek tükrében, Bartimeus példáján keresztül, a hit az Úrba vetett bizalmat, az ő Szava iránti engedelmességet, s a Jézussal való bensőséges, dinamikus kapcsolatot jelöli, amelyben a tanítvány kitartóan szemléli, és követi Mesterét. „Reményeink szilárd alapja, és a nem látott dolgok igazolása”- ahogy a Zsidókhöz írt levél is tanítja (Zsid 11,1), illetve Isten ingyenes ajándéka, ami által felnyitja az ember szemét a látásra, hogy megpillantsa Isten Arcát Jézusban, illetve jelenlétének sokféle nyomát a teremtett világban. De ugyanakkor alapvetően ennek az ajándéknak a befogadásához szükséges az ember nyitottsága, és befogadó készsége, illetve a mások tanúságtétele is.

1.5. KULCSSZAVAK RÖVID ELEMZÉSE

Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηθός (*Jézus* *ho Nádzárénosz*): a názáreti Jézus (Mk 10,47)

Ez a „názáreti” szóforma csak Jézussal kapcsolatban fordul elő az Újszövetségben. Az evangélisták közül Lukács kétszer (Lk 4,34; Lk 24,19), Márk viszont négyszer használja (Mk 1,24; Mk 10,47; Mk 14,67; Mk 16,6). Egyik esetben sem Jézus mondja ezt önmagáról, hanem őt nevezik így. A Márk-evangéliumban a kafarnaumi zsinagógában egy tisztátalan lélektől megszállt ember ezzel a kifejezéssel szólítja meg az Urat (Mk 1,24), a jerikói vak koldusnak így beszélnek a Mesterről (Mk 10,47). Továbbá egy cselédlány így szól Péter tagadása előtt az apostolhoz Jézusról (Mk 14,67), végül pedig a fehér ruhába öltözött ifjú az asszonyoknak beszélve így nevezi meg a feltámadt Urat (Mk 16,6).

Jézust názáretinek nevezik, egyes esetekben a „Nazwrai/oj” (Nádzórájosz) kifejezéssel is (pl. Mt 2,23; Mt 26,71; Lk 18,37; Lk 24,19; Jn 18,5.7; Jn 19,19). Lukács evangéliuma beszámol arról, hogy az angyali üdvözlés Názáretben történt, ahol Szűz Mária szűzen foganta a Szentlélektől az Isten Fiát (Lk 1,26-38). A Mester földi életének legnagyobb részét itt töltötte (Mt 2,23; Mk 6,1-6; Lk 2,39-40.51-52), a keresztfára is ezért ez a felirat került: „a názáreti Jézus a zsidók királya” (Jn 19,19). Így ez a település, amely nem kevés zsidó számára a sok pogány jelenléte miatt kétes terület volt vallásilag (vö. Jn 1,46), mégis a Megváltó származási helye lett, ahonnan a szabadítás, illetve a Szabadító megjelenik az embereknek.

Tehát a megfeszített és feltámadt názáreti Jézus (Mk 14,67; Mk 16,6) az, aki felszabadítja az embereket, amelynek jele Márknál a tisztátalan lélek kiűzése, illetve a vak Bartimeus meggyógyítása is (Mk 1,24; Mk 10,47). Hiszen Jézus neve önmagában is azt jelenti, hogy Isten szabaddá tesz, felszabadít (Mt 1,21).

Θάρσει(*thárszej*): légy bátor, bízzál! (Mk 10,49)

A bizalomra való bátorítás szava ez, amit az Újszövetségben a legtöbbször maga Jézus mond: a hordágyon fekvő bénának (Mt 9,2), a vérfolyásos asszonynak (Mt 9,22), a tavon a csónakban hánykolódó, megijedt tanítványainak (Mt 14,27; Mk 6,50), búcsúbeszédében az apostoloknak (Jn 16,33), illetve egy éjszaka Pálnak (ApCsel 23,11). Ugyanakkor csak a vak Bartimeus esetében jelenik meg e kifejezés úgy, hogy nem Jézus mondja neki közvetlenül, hanem mások szólnak így hozzá a Mester kérésének eleget téve (Mk 10,49). Talán azt kívánja ezzel hangsúlyozni az evangélista, hogy fontos közvetítő szerepe lehet másoknak egy ember Jézussal való kapcsolatában.

Továbbá elgondolkodtató az a tény, hogy Jeruzsálemben a feltámadt Jézus Krisztus ezzel a felszólítással bátorítja Pált arra, hogy tegyen róla tanúságot Rómában is (ApCsel 23,11), amit az apostol meg is tesz (ApCsel 28,15). Pál Tarsusból származott (ApCsel 22,3). A „Tarso,j” (’tárzosz’) városnév nagyon hasonlít hangzásilag a

„qa,rsoj” (’thársosz’) „bátorságot, bizakodást” jelentő szóhoz (ApCsel 28,15), ami csak Pál kapcsán fordul elő az Újszövetségben!(A kezdő mássalhangzó különbözik csak: t- th). A Tarsuszban született apostolnak valószínűleg városának neve kapcsán többször eszébe juthatott a nagyon hasonló hangzású, bátorságot, bizakodást sugalló szó is, ami pedig a feltámadt Jézussal való jeruzsálemi éjszakai találkozásakor során biztosan mély nyomot hagyott benne. Így a tarsuszi Pál a bizakodás, a bizalom emberévé és hírnökévé vált, mert találkozott a bizalom és a bátorság „forrásával”: Jézus Krisztussal (vö. 2 Kor 5,6.8; 2Kor 7,16).

ἀναβλέψω (*ánáblepszó*): föltekinteni, fölnézni, újra látni, ismét látni (Mk 10,51-52)

A szóban a szemek feltekintésének, (újbóli) felnyílásának a képe jelenik meg. Márk az evangéliumában leírja, hogy Jézus feltekint az égre, amikor megszorítja a kenyeret és a halat (Mk 6,41), illetve amikor meggyógyítja a süketnémát (Mk 7,34). A betszaidai vak először az embereket homályosan látja (Mk 8,24), Bartimeus pedig maga mondja ki ezt a szót a Mesternek, illetve ő valószínűleg Jézusra pillant föl először (Mk 10,51-52). Végül a sírhoz közeledő asszonyok föltekintve látják az elhengerített követ, amely Jézus feltámadásának a jelévé válik (Mk 16,4). A kifejezés tehát Jézusnak az Atyához, illetve a meggyógyított vakokhoz és a sírhoz odamenő asszonyokhoz fűződő kapcsolatára utal. Hiszen akire valaki feltekint, azzal már bizonyos értelemben kapcsolatba lép, találkozik. Ezen igehelyek közül kiemelkedik Bartimeus esete, mivel itt két versen belül kétszer is megjelenik ez a szó, illetve a vak koldus magát Jézust pillantja meg, akivel pedig valószínűleg ezáltal mélyebb kapcsolatba lép, hiszen a meggyógyulása után követni kezdi őt (Mk 10,52).

1.6. KONTEXTUÁLIS – KÁNONI PÁRHUZAMOK

Párhuzamok Márk evangéliumán belül

Mk 5,34 Ő megnyugtatta: „Leányom, hited meggyógyított. Menj békével, és maradj egészséges!”

Mk 11,10 Áldott atyánknak, Dávidnak közelgő országa! Hozsanna a magasságban!

Mk 12,35 Hanem amikor a templomban tanított, Jézus tette fel a kérdést: „Hogy mondhatják az írástudók azt, hogy a Krisztus Dávid fia?”

Szinoptikus és jánosi párhuzamok

Mt 9,22 Jézus megfordult, ránézett és így szólt: „Bízzál leányom, a hited meggyógyított.” Attól az órától fogva egészséges lett az asszony.

Mt 9,27-31 Jézus folytatta útját. Utánament két vak, ezt kiáltozva: „Dávid fia, könyörülj rajtunk!” Amikor a házba érkezett, a vakok bementek hozzá. Jézus megkérdezte tőlük: „Hiszitek, hogy meg tudom tenni?” „Igen, Uram!” – felelték. Erre megérintette a szemüket, és így szólt: „Legyen hitetek szerint!” Nyomban megnyílt a szemük. Jézus pedig rájuk parancsolt: „Vigyázzatok, ne tudja meg senki!” De azok alighogy elmentek, az egész környéken elhíresztelték.

Mt 15,22 Ott a környékről közeledett egy kánaáni asszony és hangosan kérte: „Könyörülj rajtam, Uram, Dávidnak fia! A lányomat kegyetlenül gyötri az ördög.”

Mt 20,29-34 Amikor elhagyták Jerikót, nagy tömeg kísérte. Az útszélén két vak ült. Hallva, hogy Jézus megy arra, elkezdtek kiáltozni: „Uram, Dávid fia, könyörülj rajtunk!” A nép csitította őket, hogy hallgassanak, de ők annál jobban kiáltoztak: „Uram, Dávid fia, könyörülj rajtunk!” Jézus megállt, odahívta őket magához, és megkérdezte tőlük: „Mit akartok, mit tegyek?” „Uram – felelték –, hogy megnyíljék a szemünk.” Jézus megkönyörült rajtuk, és megérintette szemüket. Azon nyomban visszakapták látásukat és követték őt.

Lk 7,50 De ő ismét az asszonyhoz fordult: „A hited megmentett. Menj békével!”

Lk 17,19 Aztán hozzá fordult: „Állj fel és menj! A hited meggyógyított.”

Lk 18,35-43 Történt, hogy amikor Jerikóhoz közeledett, egy vak koldus ült az út szélén és kéregetett. Hallotta, hogy nagy tömeg vonul el arra, megkérdezte hát, hogy mi történt. Megmondták neki, hogy a názáreti Jézus halad arra. Erre elkezdett kiabálni: „Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam!” Akik elől mentek, csitították, hogy hallgasson. De annál hangosabban kiáltozott: „Dávid fia, könyörülj rajtam!” Jézus megállt s szólt, hogy vezessék elé. Amikor odaért, megkérdezte: „Mit akarsz tőlem, mit tegyek?” Azt válaszolta: „Uram, hogy lássak!” Jézus így szólt hozzá: „Láss! Hited megmentett.” Azon nyomban visszanyerte szeme világát és Istent dicsőítve követte. Ezt látta az egész nép s magasztalta az Istent.

Jn 20,16 Jézus most nevéen szólította: „Mária!” Erre megfordult, s csak ennyit mondott: „Rabboni”, ami annyit jelent, mint „Mester”.

2. MEDITATIO – ELMÉLKEDÉS

2.1. PATRISZTIKUS NÉZŐPONT

Origenész: Beszélünk testi és lelki látásról, de számon tartunk testi és lelki vakságot is. Hasonlítanak egymásra. Ha valaki lát, akkor látja a Napot, annak sugarait, ahogyan megvilágítanak mindent, ezáltal látja a dolgokat. Ha valaki vak, attól függetlenül a Nap ugyanúgy megvilágít mindent a sugaraival, de az illető nem látja. Ha valaki lelkileg lát, akkor látja, hogy Krisztus Urunk az Ő kegyelmének sugaraival hogyan világítja meg a dolgokat. Ha valaki lelkileg vak, Krisztus Urunk ugyanúgy tevékenykedik, de az illető nem érzékeli. Mit tegyen hát? Azt, amit Bartimeus is cselekedett: *„Amint meghallotta, hogy a Názáreti Jézus az, elkezdett kiáltozni: «Jézus, Dávid Fia! Könyörülj rajtam!» Sokan leintették őt, hogy hallgasson. Ő azonban annál jobban kiáltozott: «Dávid Fia! Könyörülj rajtam!»* Ha az Úr Jézus irgalmát kéred, akkor már elkezdted látni, nem vagy teljesen vak, de csak Ő tudja teljesen megnyitni szemedet, hiszen *„Benne az élet volt, s az élet volt az emberek világossága.”* (Jn 1, 4). De, akik testileg látnak, ők sem látnak egyformán. Valaki a hegyek lábánál lakozik, távolabb esik a Naptól, valaki a hegyekben, ő közelebb lakozik a Naphoz. Ha Krisztus megnyitotta lelki szemeidet, akkor az Ő szemlélése által törekedj minél inkább közelebb kerülni hozzá, így még több mindent fogsz látni.

2.2. TANÍTÓHIVATALI NÉZŐPONT

2.2.1. KATOLIKUS EGYHÁZ KATEKIZMUSA

547. Jézus a maga szavait számos „erővel, csodával és jellel” kísérette (ApCsel 2,22), melyek mutatják, hogy az Ország Őbenne jelen van. Ezek bizonyítják, hogy Jézus a megígért Messiás.

548. A Jézus által végbevitt jelek bizonyítják, hogy őt az Atya küldte. Arra hívnak, hogy higgyenek Őbenne. Azoknak, akik hittel fordulnak feléje, Jézus megadja, amit kérnek. Akkor a csodák megerősítik a hitet Abban, aki az Atya cselekedeteit teszi: bizonyítják, hogy ő Isten Fia. A csodák ugyanakkor botrányt is okozhatnak. Ugyanis nem kíváncsiságot és mágikus kívánságokat akarnak kielégíteni. Jézust oly nyilvánvaló csodái ellenére is egyesek elutasították; sőt azzal vádolták, hogy az ördögök segítségével cselekszik.

549. Amikor Jézus embereket a földi éhségtől, igazságtalanságtól, betegségtől és haláltól megszabadít, messiási jeleket ad. De nem azért jött, hogy a földön minden bajt megszüntessen, hanem hogy az embereket a lehető legrosszabb rabszolgaságból, a bűn szolgaságából kiszabadítsa, mely hatálytalanítja istengyermeki hivatásukat és oka mindenfajta emberi rabszolgaságnak.

550. Isten országának eljövetele a Sátán országának veresége: „Ha pedig én Isten Lelkével űzöm ki a gonosz lelkeket, akkor bizony eljött hozzátok az Isten országa” (Mt 12,28). A

Jézus által végzett ördögűzések megszabadítják az embereket a gonosz lelkek hatalmától. Elővételezik Jézus nagy győzelmét „evilág fejedelme” fölött. Krisztus keresztje által Isten Országáa véglegesen megszilárdul: „Az Úr a fáról országolt”.

1814. A hit az az isteni erény, mellyel hiszünk Istenben és mindabban, amit nekünk mondott és kinyilatkoztatott, s amit az Egyház nekünk hinni előad, mert Isten maga az igazság. A hittel „az ember szabadon Istenre bízva teljes önmagát”. Ezért aki hisz, törekszik megismerni és megtenni Isten akaratát. „Az igaz a hitből él” (Róm 1,17). Az élő hit „a szeretet által tevékeny” (Gal 5,6).

1815. A hit ajándéka megmarad abban, aki nem vétett ellene. De „a hit cselekedetek nélkül halott” (Jak 2,26). A hit a remény és a szeretet nélkül nem egyesít teljesen Krisztussal, és nem tesz teljesen Teste élő tagjává.

1816. Krisztus tanítványának nemcsak őriznie kell a hitet és belőle kell élnie, hanem meg is kell vallania, bizonyossággal kell róla tanúságot tennie és terjesztenie kell: „mindenkinek készen kell lennie arra, hogy megvallja Krisztust az emberek előtt, és Őt az Egyház történelméből soha nem hiányzó üldözések közepette kövesse a keresztúton”. A hit szolgálata és a róla való tanúskodás szükségesek az üdvösséghez: „Aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom majd mennyei Atyám előtt. De aki megtagad az emberek előtt, azt én is megtagadom mennyei Atyám előtt.” (Mt 10,32-33)

2734. A gyermeki bizalom szorongatással tétetik próbára, és abban igazolódik. A fő nehézség a kérő imádsággal, az önmagunkért vagy másokért való közbenjárással kapcsolatos. Egyesek abba is hagyják az imádságot, mivel úgy gondolják, hogy kérésük nem talál meghallgatásra. Itt két kérdés merül föl: Miért gondoljuk, hogy kérésünk nem talál meghallgatásra? Hogyan talál meghallgatásra, hogyan „hatékony” imádságunk?

2735. Mindenekelőtt egy ténymegállapításnak meg kellene döbbsentenie minket. Amikor Istent dicsérjük vagy jótéteményeiért általában hálát adunk, alig törődünk azzal, hogy vajon imádságunk tetszik-e Neki. Ezzel szemben mi elvárjuk, hogy lássuk kérésünk eredményét. Vajon milyen az istenkép, amely imádságunkat indítja: egy fölhasználandó eszköz vagy a mi Urunk, Jézus Krisztus Atyja?

2736. Meg vagyunk-e győződve arról, hogy „mi még azt sem tudjuk, hogyan kell imádkozni” (Róm 8,26)? „Megfelelő javakat” kérünk-e Istentől? A mi Atyánk pontosan tudja, mire van szükségünk, még mielőtt kérnénk tőle; mégis várja kéréseinket, mert az Ő gyermekeinek méltósága a szabadságukban rejlik. Tehát az Ő Lelkével kell imádkoznunk, aki a szabadság Lelke, hogy valóban megismerhessük, mi az Ő vágya.

2737. „Nincs semmitek, mert nem kértek. Kértek ugyan, de nem kapjátok meg, mert rossz szándékkal kéritek, azért, hogy bűnös vágyaitokban elpazaroljátok.” (Jak 4,2-3) Ha megosztott, „házasságtörő” szívvel kérünk, Isten nem tud meghallgatni, mert Ő a javunkat, az életünket akarja. „Vagy azt gondoljátok, hogy hiába mondja az Írás: Féltékenyen vágyódik a Lélek, aki bennünk lakik” (Jak 4,5)? A mi Istenünk „féltékeny” ránk, ami az Ő szeretete igazságának jele. Lépünk be Lelkének vágyába, és meghallgatásra fogunk találni:

„Ne akard mindjárt birtokba venni azt, amit kérsz; nagyon sok jót akar adni neked, ha kitartasz az imádságban.”

Isten „edzeni akarja vágyakozásunkat az imádságokban, hogy befogadhassuk azt, amit készít számunkra.”

2.2.2. PÁPAI GONDOLATOK

FERENC PÁPA GAUDIUM ET SPES KEZDETŰ APOSTOLI BUZDÍTÁSA

269. Maga Jézus a modell ahhoz az evangelizációs döntéshez, amely bevezet minket a nép szívébe. Milyen jót tesz nekünk, ahogy mindenkire közel látjuk őt! Amikor beszélt valakivel, a szeméből szeretetteljes figyelem sugárzott: „Jézus ránézett és megkedvelte” (Mk 10,21). Nyitottnak látjuk őt a találkozásra, amikor az út mentén lévő vakhoz közeledik (vö. Mk 10,46-52), és amikor együtt eszik és iszik a bűnösökkel (vö. Mk 2,16), nem törődve azzal, hogy falánk és borissza embernek mondják (vö. Mt 11,19).

Készségesnek látjuk, amikor hagyja, hogy egy utcanő megkenje a lábát (vö. Lk 7,36-50), vagy amikor éjszaka fogadja Nikodémust (vö. Jn 3,1-15). Jézus kereszten történő teljes odaadása nem más, mint annak a stílusnak a betetőzése, amely egész létét jellemezte. E modell által ihletve akarjunk teljességgel bekapcsolódni a társadalomba, osszuk meg az életet mindenkivel, hallgassuk meg aggodalmaikat, működünk együtt velük anyagi és lelki szükségleteikben, örüljünk együtt azokkal, akik örvendeznek, és sírjunk azokkal, akik sírnak, és vállalva vegyünk részt az új világ építésében! De ne kötelességként, ne kimerítő teherként, hanem személyes döntéssel, amely örömmel tölt el és identitással ruház fel.

2.3. LITURGIKUS NÉZŐPONT

2.3.1. AZ EVANGÉLIUMI SZAKASZ KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI A SZENTMISE SZERTARTÁSÁNAK EGYÉB SZÖVEGEIVEL

A mai *evangélium* (Mk 10, 46-52) a vak Bartimeus meggyógyítását beszéli el. Az evangéliumból a liturgia egyéb szövegeiben visszaköszönő fő motívumok a hit, Isten szeretete, hatalma és megszabadító, irgalmas tettei, valamint a testi-lelki gyógyulás. A kezdőének (Zsolt 104, 3-4) az Úr keresésére biztat, aminek evangéliumi példája a vak Bartimeus alakja: „Keressétek az Urat és hatalmas erejét, keressétek az ő arcát mindig!” A kezdő könyörgés a hit mozzanatát is kiemelve kapcsolódik az evangéliumhoz: „Mindenható, örök Isten, növeld bennünk a hitet, a reményt és a szeretetet.” Az olvasmány (Jer 31, 7-9) Jeremiás próféta szavait idézi, mellyel a fogságból való visszatérés reményét kívánta erősíteni. Ennek kapcsán hallhatjuk: „Az Úr megszabadította népét, Izrael maradékát.” A szabadítás szó szerinti értelmezése összekapcsolódik a liturgiában a lelki szabadítással is. Megjelenik továbbá a vakság motívuma is: „Mindnyájukat összegyűjtöm: a vakokat és a sántákat is”, hangsúlyozva, hogy Isten irgalma mindenkire, a kicsinyekre, perifériára szorultakra, betegekre egyaránt kiterjed.

A *válaszos zsoltár* (Zsolt 125, 1– 6) az Isten tettei feletti örömet fejezi ki: „Hatalmas dolgot művelt az Úr velünk, azért szívből ujjongunk.” Az *alleluja vers* (2 Tim 1, 10) Jézus

üdvözítő tevékenységére hívja fel a figyelmet, ami a vak Bartimeus meggyógyításában is megmutatkozik: „Üdvözítőnk, Jézus Krisztus győzött a halálon, és az evangéliumban fölragyogtatta az örök életet.”

Az egyetlenes könyörgések sokban kapcsolódnak az evangéliumhoz. A *papi kezdő imádság* megfogalmazza, Isten „megszabadíthat minket testi és lelki nyomorúságunktól!” A gyógyítás motívuma kerül előtérbe az *első könyörgésben* is:

„Add, Urunk, hogy Egyházad az evangélium hirdetésével és a kegyelem eszközeivel orvosoljon minden lelki nyomorúságot!” Kifejezetten a vakság képét használja a *harmadik könyörgés*: „Gyógyítsd meg a lelki vakságban szenvedőket, hogy meglássák az igaz tanítás fényét!” Az *ötödik* pedig az örök élet világosságát állítja párhuzamba a vakság megszűnésével: „Ragyogtasd fel meghalt híveidnek az örök világosság fényességét!” A *papi záró könyörgés* szintén hasonló gondolatot villant fel: „Mennyei Atyánk! Szent Fiad visszaadta a hozzá esdeklő ember látását. Könyörögve kérünk, adj nekünk lelki világosságot, hogy eljuthassunk hozzád!”

A két választható *áldozási ének* közül a *második* (Ef 5, 2) Krisztus szeretetét kiemelve cseng egybe az evangéliumi gyógyítás-elbeszéléssel: „Krisztus szeretett minket, és odaadta magát értünk jó illatú áldozati adományként az Istennek.”

2.3.2. LITURGIKUS ÉNEKEK

ÉNEKLŐ EGYHÁZ

Egyet kértem az Úrtól (54)

http://nepenektar.hu/idoszak/evkozi_ido/liturgia/230/gr/325/egyvet-kertem-az-urtol-unam-petii

GITÁROS ÉNEKEK

Sillye Jenő: Tisztíts meg szemem

<https://www.youtube.com/watch?v=SLqj3f1sDJc>

Boanergész: Uram, irgalmazz (Jézus Dávid fia)

<https://www.youtube.com/watch?v=4PVXpP4mKN4>

2.4. PEDAGÓGIAI NÉZŐPONT

2.4.1. EVANGÉLIUM TÉMÁJÁT FELDOLGOZÓ IRODALMI MŰVEK

Bruno Ferrero – Istenről szóló történetek, Az asztalos műhelye

Volt egyszer, nagyon régen egy kis faluban egy asztalosműhely. Egy szép napon, mialatt az asztalosmester távol volt, a szerszámok nagy tanácskozást tartottak. Az ülés hosszú és élénk, helyenként már-már szenvedélyes volt. Arról folyt a szó, hogy a szerszámok tiszteletreméltó közösségéből hány tagot kell kizárni.

Egyikük így vette át a szót:

– Ki kell zárunk Fűrész nővérünket, mert harap és csikorgatja a fogait. Az övé a föld legharapósabb természete.

Egy másik közbeszólt.

– Nem tarthatjuk magunk között Gyalu hígunkat: éles és szórszálhasogató természete van, megtépáz mindent, amihez csak hozzáér.

– Kalapács bátyánknak – protestált egy másik – nehéz és erőszakos természete van. Mondhatnánk, egy verőlegény. Kiállhatatlan, ahogy állandóan csak üt-ver, mindenkinek az idegeire megy. Zárjuk ki!

És a szögek? Hát lehet együtt élni ilyen szúrós népséggel? Tűnjenek el! És Reszelő meg Ráspoly is! Velük élni egyenlő az állandó viszálykodással. És kergessük el Smirglit is, aki élete egyetlen értelmének tartja, hogy összekarmolja, akit legközelebb talál.

Így vitatkoztak egyre ellenségesebben az asztalos szerszámai. Mindenki egyszerre beszélt. A Kalapács ki akarta zárni a Reszelőt és a Gyalut, ezek a maguk részéről a Szögek és a Kalapács kizárása mellett kardoskodtak, és így tovább. Az ülés végére mindenki kizárt mindenkit.

A gyűlésnek az asztalos visszatérése vetett egy csapásra véget. Mindegyik szerszám elhallgatott, amikor a munkaasztalhoz látták közeledni a mestert. Az ember fogott egy deszkát és elfűrészelte a harapós Fűrészszel. Legyalulta a Gyaluval, aki mindent megtépáz, amihez csak hozzáér. Rögtön ezután sorban akcióba lépett Fejsze nővér, aki durva sebeket ejt, az érdes nyelvű Ráspoly nővér és a karcolós-karmolós Smirgli húgocska.

Az asztalos ezután a szúrós természetű Szög fivéreket, majd az ütő-verő Kalapácsot vette a kezébe.

Valamennyi csúf természetű szerszámát arra használta fel, hogy egy bölcsőt fabrikáljon. Egy gyönyörű bölcsőt, egy megszülető gyermek befogadására.

Az Élet befogadására.

**Az asztalos szerszámai magukra maradva hagyják, hogy felülkerekedjék bennük az önzés és az ellenségesség. Emiatt csak egymás rossz tulajdonságait látják, és a végén mindannyian ki szeretnék zárni egymást. Az asztalos beavatkozása ébreszti rá őket egyéni tulajdonságaik hasznosságára: a gyűlöletesnek látott tulajdonságok válnak a leghatékonyabb elemeivé annak, hogy együtt alkossanak egy remekművet.*

Schvalm Rózsa: Nézz vissza

Nézz vissza és láss, látó szemmel, mennyi
bajból mentett Istened.
Lásd, munkálkodik életedben,
megsegít, hordoz és felemel.

Kezében van az ember sorsa, benne
rejlik, létbiztonsága.
Tőle függ jövőjének útja, híveit
nem hagyja magára.

Nélküle zsákutcába vezet, az
életút, s reménytelen,
ha magára marad az ember, ha az
Úr kezét nem fogja meg.

Mit épít önmagában bízva, percek
alatt, összeomolhat,
De azok, kik az Úrban bíznak,
erejükben megújulnak.

Ő a Mindenség kormányzója Őrá
bízzad, életutadat.
a legkisebbre is van gondja,
bölcsen irányítja, sorsodat.

Túrmezei Erzsébet: Fohász

Keserű kérdések egész
özönével kínoztam a lelkem.
Feleletet, választ egyikre se leltem
nélküled, Úr Jézus.

Kegyelmeddel nyílt meg
mindegyik miértnek titkos művű zára.
Tebenned találtam Életem céljára.
Tebenned, Úr Jézus.

Most már, bármi fájjon, minek
kérdjek? Tudom, aranykalászt
terem fájdalmak vetése.
Áldott a Te kezéd minden vezetése.
Csak vezess, Úr Jézus!

2.5. KÉRDÉSEK AZ EVANGÉLIUMHOZ

- Mi teszek, hogy a hitem megerősödjék?
- Meg tudom-e fogalmazni Jézusnak, hogy mit szeretnék tőle?
- Miért csitították a tanítványok Bartimeust?

3. ORATIO – IMÁDSÁG

A szentmise első könyörgése

Mindenható, örök Isten, növeld bennünk a hitet, a reményt és a szeretetet. Add, hogy szeressük, amit parancsolsz, és segíts, hogy elnyerjük, amit ígérsz. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. Ámen.

Imádság

Mennyei Atyám, Jézus nevében kérlek, küldd el Szentlelkedet, hogy növekedni tudjak a hitben, a bizalomban, és az Úr Arcát lássam meg mindenkiben itt a földön, s majd a boldogító színelátásban szemtől szembe örökre a mennyben. Ámen.

4. CONTEMPLATIO – SZEMLÉLŐDÉS

Mester, add, hogy lássak (Mk 10,46-52)

(Forrás: Cathopic)

5. CONDIVISIO – MEGOSZTÁS

Örömhír megfogalmazása: Nekem ebben a szakaszban az az örömhírem, hogy...

- A hit ajándékát az Úr nekem is adja, hogy meglássam az ő Arcát!
- Jézus meghallja a hívásom és válaszol rá.
- Még a legegyszerűbb imáink is meghallgatásra találnak.

6. ACTIO – TETTEKRE VÁLTÁS

Tanúságtétel megfogalmazása: Az evangéliumi szakasz arra ösztönöz, hogy...

- Minden nap képzeljem magam bele Bartimeus alakjába, helyzetébe, s bátran tanuljak a vak koldustól!
- Merjek kérni Jézustól, merjem az igazi mély vágyaimat megfogalmazni neki!
- Bízam magamat és minden embert az Úrra!

IMPRESSZUM

A *Lectio divina segédanyagok*, amiknek felépítése a *lectio divina* módszer felosztását követi, segítik az evangéliumi szakasz imádságos elmélyítését.

Lectio divina segédanyag, Évközi 30. vasárnap („B” év)
Borítófotó © Cathopic

A Biblia szövegének fordításait a következő forrásokból vettük át:

- liturgikus szöveg: igenaptar.katolikus.hu (utolsó letöltés 2020. szeptember 18.)
- a görög szöveget az SBLGNT (utolsó letöltés 2020. május 11.)
- latin fordítás: Vatikán online archívuma (utolsó letöltés 2020. május 14.)
- további magyar fordítások: szentiras.hu (utolsó letöltés 2020. május 12.)

Origenész gondolatait a bibbia dei Padri olasz nyelvű kiadvány alapján Rácz Dávid fordította
Katolikus Egyház Katekizmusa: archiv.katolikus.hu/kek (utolsó letöltés 2020. május 15.)

Pápai gondolatok: regi.katolikus.hu (utolsó letöltés 2020. szeptember 14.)

Bruno Ferrero: Istenről szóló történetek, Don Bosco Kiadó, Budapest, 2016. 53-55.o.

Schvalm Rózsa: Nézz vissza – <https://keresztynversek.wordpress.com/tag/isten-vezetese>

Túrmezei Erzsébet: Fohász – <https://keresztynversek.wordpress.com/tag/isten-vezetese>

A *Lectio divina segédanyag* összeállításában a *lectio divina* munkacsoport működött közre, melynek vezetője Nyúl Viktor, egykori és jelenlegi tagjai pedig: Asztalos Gábor Tamás, Asztalos Livia, Csonka Laura, Endrédi Melinda, Geiszelhardt Sára, Görföl Tibor, Grász-Szily Boglárka, Haász Rebeka Anna, Fazekas Zsófia, Hegyi László, Járai Ferenc, Máté Mária Magdolna Teréz nővér, Mohay Réka, Molnár Dzszenifer, Nyúlné Révfalvi Ildikó, Rácz Dávid, Rácz Édua Anna, Roszkopf Rita, Sárszegi Judit, Szabóné Nagy Katalin, Vermes Nikolett, Zimonyi Géza.

Ezen kiadvány tartalma szerzői jogi védelem alatt áll. A szerzői jogok tulajdonosai a fentebb említett esetekben az ott megjelölt jogtulajdonosok, külön meg nem jelölt esetekben a Pécsi Egyházmegye. Hitbuzgalmi és lelkipásztori célra a kiadvány anyaga szabadon felhasználható.

Kiadja a Pécsi Egyházmegye, 2021

7621 Pécs, Dóm tér 2.

E-levelel cím: lectio.divina@pecs.egyhazmegye.hu

Honlap: lectiodivina.hu